

Alide Roerink, Nederland. Over de toepassing van het Earth Charter in Nederland met betrekking tot Principe 13

Het Earth Charter 'voorleven' in Nederland

Alide Roerink is antropoloog en zet zich al jarenlang in voor gendergelijkheid, internationale solidariteit en mondiaal bestuur. Ze is sinds 2000 betrokken bij de

Nationale Commissie voor Internationale Samenwerking en Duurzame Ontwikkeling (NCDO), het *focal point* van het Earth Charter in Nederland. Het Earth Charter is een van de NCDO-projecten gericht op voorlichting en meningsvorming over internationale samenwerking. Alide Roerink is Adviseur Internationaal en lid van het managementteam van NCDO. Ze is ook Senior Advisor van het Earth Charter in San Jose, Costa Rica.

Belangrijke gebeurtenissen in 2005 leverden het bewijs van een groeiende betrokkenheid bij het oplossen van problemen die de hele wereld aangaan. De catastrofale verwoesting van de tsunami eind 2004 bracht een niet eerder vertoonde respons teweeg, niet alleen van regeringen en instanties, maar ook van individuen van over de hele wereld. Niet eerder waren er zulke grote internationale campagnes tegen armoede dan tijdens de voorbereidingen van de G8 in juli en de Millenniumtop van de Verenigde Naties in september 2005. Hierbij kwamen miljoenen burgers op de been die demonstreerden voor een eerlijke verdeling van de natuurlijke hulpbronnen van de wereld. Kan deze energie ook gebruikt worden om de doelen van het Earth Charter te

bereiken? Wat is de Nederlandse bijdrage om dit verantwoordelijkheidsgevoel dat over de hele wereld leeft tot ontwikkeling te brengen?

Nederland heeft een lange en sterke traditie van internationale betrokkenheid en mondiale solidariteit. Dit komt tot uiting in het niveau van het ontwikkelingsbudget, de prioriteiten van het ontwikkelingsbeleid en de aard van de Nederlandse politieke inzet. Versterking van de internationale rechtsorde is verankerd in de nationale grondwet. Wat het hulpbudget betreft, bereikte Nederland in 1974 de doelstelling van 0,7 procent van het bruto nationaal inkomen. Sinds 1977 werd het budget vastgesteld op 0,8 procent van het bruto nationaal product.

Daarnaast kent Nederland een traditie van *global education*, oftewel voorlichting en bewustwording over internationale samenwerking en solidariteit. Nederlandse uitgaven voor global education zijn hoger dan in andere Europese landen. Nederland kent overheidssteun voor de inzet van organisaties van verschillende religieuze identiteiten, humanistische traditie, niet-religieuze groepen en diverse politieke achtergronden.

Aan de basis van deze traditie ligt onder meer de oprichting van NCDO, nu 35 jaar geleden; begonnen als de *Commissie Claus*. Het was het Nederlandse antwoord op de oproep die de Verenigde Naties in 1970 aan alle rijke landen richtten om nationale commissies in te stellen ter bevordering van internationale solidariteit in de eigen samenleving. Als

voorzitter wist prins Claus, wijlen echtgenoot van koningin Beatrix, als geen ander de Nederlandse bevolking te bereiken met zijn liefde voor Afrika en zijn passie voor ontwikkelingssamenwerking. Hij bracht op krachtige en vernieuwende wijze voor het voetlicht dat internationale samenwerking een zaak is van iedereen. Al heeft prins Claus deze functie relatief kort bekleed, zijn invloed was groot en werkt nog altijd door. De opdracht van NCDO om het draagvlak voor internationale samenwerking en duurzame ontwikkeling in de samenleving te versterken, is nog altijd onverminderd van kracht. Net als bij de oprichting gaat het erom burgers op allerlei wijzen te betrekken, of zoals Subprincipe 13.b van het Earth Charter zegt: "Steun de lokale, regionale en mondiale burgersamenlevingen en propageer de zinvolle deelname van alle geïnteresseerde individuen en organisaties aan besluitvorming."

Prins Claus onderkende het belang van het draagvlak in de samenleving voor beïnvloeding van de politieke agenda. Een democratisch Nederland met actief betrokken burgers zou een hoge prioriteit moeten geven aan internationale solidariteit en ontwikkelingssamenwerking. En inderdaad, Nederland ontwikkelde zich snel tot een van de landen die zich daadwerkelijk houdt aan de mondiale afspraken en haar financiële beloftes voor ontwikkelingssamenwerking nakomt.

De eerste kennismaking van Nederland met het Earth Charter gaat terug naar

1992, het proces voor de VN-wereldconferentie over milieu en ontwikkeling in Rio de Janeiro, the Earth Summit. In Rio mislukte de eerste poging om te komen tot een Earth Charter. In de jaren daarop werd het initiatief buiten de VN voortgezet, mede dankzij Ruud Lubbers, in die periode premier van Nederland. Ook Hare Majesteit koningin Beatrix speelde een rol. Zij was in 1995 op een belangrijk moment aanwezig bij de start van de wereldwijde en participatieve consultatie over opzet en inhoud van het Earth Charter. Vijf jaar daarna nam Koningin Beatrix in juni 2000 in het Vredespaleis in Den Haag het eerste exemplaar van het document in ontvangst bij de internationale lancering van het Earth Charter. Nu, weer vijf jaar later, zal koningin Beatrix participeren in de viering van het eerste Earth Charter-lustrum in Amsterdam, welke mede in het teken staat van de viering van haar zilveren jubileum.

Vanaf 2002 heeft NCDO de taak van *focal point* voor het Earth Charter Initiative (ECI) in Nederland op zich genomen. Het Earth Charter-document kreeg een plaats in het NCDO-beleidskader. Zo konden activiteiten van burgers en organisaties over het Earth Charter met NCDO-fondsen gestimuleerd worden. NCDO bracht in 2002 een Nederlandse vertaling uit. Het document wordt sindsdien breed verspreid, via de bekende folder, bij speciale bijeenkomsten (zoals de Youth Action Summit, zomer 2002) en via internet. In samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, hebben alle gemeenten het Charter ontvangen.

Het Nationaal Platform Johannesburg 2002 – een breed samenwerkingsverband van 450 maatschappelijke organisaties – koos het Earth Charter als een van de prioriteiten. Het platform onderschreef het Charter unaniem. Dit resulteerde in een dialoog over het Earth Charter met de regeringsvertegenwoordiging voor de WSSD. Jan Pronk, destijds minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, schreef zijn collega's in andere landen aan om te pleiten voor agendering van het Earth Charter. Het Nederlandse

standpunt werd uiteindelijk bepaald door het nieuwe kabinet Balkenende. Nederland droeg eerder al bij aan de ontwikkeling van het Charter, maar misschien omdat het als '*people's document*' werd gezien, werd de kans dat de Verenigde Naties het Charter tijdens de WSSD zouden onderschrijven niet hoog geacht, en terughoudendheid werd de lijn. Alleen wanneer ook andere landen zouden voorstellen het Earth Charter te erkennen tijdens de top, was Nederland bereid zich aan te sluiten.

Wel toonden de Nederlandse bewindspersonen belangstelling voor het Earth Charter in Johannesburg. Agnes van Ardenne, minister voor Ontwikkelingsamenwerking, woonde een belangrijke Earth Charter-bijeenkomst bij. Premier Balkenende besteedde aandacht aan het Charter in zijn toespraak tot de wereldleiders. Hij riep het bedrijfsleven op zich te laten inspireren door het Handvest.

In de aanloop naar de viering van vijf jaar Earth Charter zijn er verschillende organisaties die in samenwerking met NCDO een extra impuls geven aan het Earth Charter. Alle Nederlandse basisscholen ontvingen een poster Earth Charter jeugdversie. NCDO, Plan Nederland en het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) werkten samen om de viering mogelijk te maken. De Ark of Hope vond een tijdelijk thuis in het Tropenmuseum Junior. In het kader van het Zilveren Jubileum van Koningin Beatrix werden kinderen via een wedstrijd uitgenodigd om hun toekomstdromen te verbeelden en mee te geven aan de Ark of Hope. Koningin Beatrix bundelde de 25 mooiste kinderteekeningen in een door haarzelf ontworpen boekomslog.

Het Earth Charter blijkt een kader en inspiratiebron te zijn voor organisaties en personen die ieder op eigen wijze een actieve bijdrage willen leveren aan internationale samenwerking en duurzame ontwikkeling. Het Earth Charter is geen onbereikbare droom van wereldvreemde idealisten. Vijf jaar na de lancering kan het draagvlak voor het Earth Charter

worden aangetoond. Ondanks een sterk publiek draagvlak, vertaalt deze zich niet vanzelfsprekend in een hogere politieke prioriteit voor solidariteit en duurzaamheid. De internationaal gewaardeerde Nederlandse reputatie voor haar tolerantie, engagement, bijdragen aan gezondheidszorg, welzijnszorg en onderwijs is onder druk komen te staan. Pogingen om te komen tot werkelijke transitie naar een duurzame samenleving zijn vooralsnog marginaal van invloed. Ons energieverbruik groeit nog steeds en initiatieven voor duurzaam beleggen, biologische landbouw en duurzaam consumeren zijn nog geen 'mainstream'. Om de omslag werkelijk te maken, zal de link vanuit de praktijk met beleid en politiek voortdurend aandacht vragen. Voor een land als Nederland dat momenteel in verandering en verwarring is – mede als gevolg van de toegenomen angst en kwetsbaarheid voor terrorisme, globalisering en culturele vervreemding – kan het Earth Charter een positief tegenwicht bieden.

Om de omslag te maken, zullen meer mensen het voorbeeld moeten geven. Hoopgevend is een nieuw gebleken engagement in Nederland dat zich kenmerkt door een gezamenlijk gedeelde ethische inspiratie. Deze beweging staat voor het crossculturele ideaal van toegang voor ieder mens tot ethisch-spirituele zelfcreatie. Het nieuwe engagement kent geen blauwdrukken. Deze trend sluit aan bij de ervaring van NCDO met een groeiende groep jongeren die zich 'praktisch idealisten' noemen. Zij ontdekken concrete mogelijkheden voor verantwoord consumeren en produceren. Zij verleiden anderen tot duurzame levensstijlen. Niet met een oproep tot 'afzien'. Of met het dreigen met doemscenario's. Maar door met flair te laten zien dat bijvoorbeeld 'schone kleding' mooi kan zijn; dat je met 'fair food' slim bezig bent; dat je een nieuw en positief imago kan opbouwen door elementen uit verschillende culturele en etnische achtergronden te combineren. Het Earth Charter voorleven - een aantrekkelijk handelingsperspectief. ●